

POWIATOWY URZĄD PRACY
ul. Michałusa 18, 38-300 Gorlice

tel./fax 18 353 55 20, 353 63 07, 352 28 78, 352 19 99, e-mail: krgo@praca.gov.pl

INFORMACJE O ZAWODACH I SPECJALNOŚCIACH

Gorlice, 2019 rok

WPROWADZENIE

Rynek pracy wciąż się zmienia. Pracodawcy stawiają na nowe umiejętności. Liczy się gotowość do podejmowania wyzwań, uczenia się przez całe życie i zdobywania nowych kwalifikacji. Informacje o zawodach to podstawowe informacje o zawodach czyli zadaniach i wykonywanych czynnościach, narzędziach i środkach pracy, wymaganiach psychofizycznych stawianych kandydatom do zawodu.

Wybór zawodu, a więc poszukiwanie dalszej drogi edukacyjno-zawodowej jest ważnym etapem życia każdego człowieka. Dobrze wybrany zawód to jedna z najważniejszych życiowych decyzji. Daje nie tylko możliwość zarabiania pieniędzy, które są gwarancją życia na odpowiednim poziomie, ale także spotkanie wielu interesujących ludzi oraz rozwoju profesjonalnego i osobowego. Zawód, który człowiek wykonuje określa jego miejsce w społeczeństwie, jego system wartości, zachowanie, aspiracje i życiowe ambicje.

A. KLASYFIKACJA ZAWODÓW I SPECJALNOŚCI

Klasyfikacja zawodów i specjalności jest usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Stanowi "spis z natury" zawodów zidentyfikowanych na rynku pracy. Klasyfikacja opracowana została w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Aktualizowanie klasyfikacji, w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim), poprzez wprowadzanie do niej nowych zawodów/specjalności, odbywa się co 2-3 lata w drodze zmian rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu ich stosowania.

Klasyfikacja jest istotnym narzędziem do obsługi rynku pracy. Znajduje zastosowanie w pośrednictwie pracy i poradnictwie zawodowym. Umożliwia prowadzenie badań statystycznych, analiz i prognoz dotyczących rynku pracy. Pozwala na gromadzenie i analizę danych statystycznych dotyczących zatrudnienia i bezrobocia, które służą do określania polityki przeciwdziałania bezrobociu oraz polityki kształcenia i szkolenia zawodowego młodzieży i dorosłych. Klasyfikacja jest także niezbędna dla skomputeryzowanego systemu obsługi rynku pracy.

Od 1 stycznia 2017 roku obowiązuje klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy z 2014 roku z późn. zm. – tekst jednolity Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 roku w *sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania*. (Dz. U. z 2018 r. poz. 227).

DEFINICJE POJĘĆ, NA KTÓRYCH OPIERA SIĘ KLASYFIKACJA

Struktura klasyfikacji oparta jest na systemie pojęć, z których najważniejsze to: zawód, specjalność, umiejętności oraz kwalifikacje zawodowe.

ZAWÓD to zbiór zadań (zespół czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, będących świadczeniami na rzecz innych osób, wykonywanych stale lub z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji (wiedzy i umiejętności), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. W praktyce funkcjonują dwa pojęcia zawodu: zawód wyuczony i zawód wykonywany.

- **Zawód wyuczony** - zespół czynności, do których wykonywania dana jednostka uzyskała przygotowanie teoretyczne i praktyczne.
- **Zawód wykonywany** - jest tzw. zawodem gospodarczym, czyli występującym na rynku pracy. W klasyfikacji zawodów i specjalności ujęte są oficjalne nazwy zawodów gospodarczych. Spotykane na rynku pracy nazwy zawodów nie zawsze odpowiadają tym z klasyfikacji, gdyż pracodawcy często sami tworzą nazewnictwo zawodów lub stosują nazwy funkcjonujące zwyczajowo albo posługują się nazwami stanowisk pracy. Stąd istnieje konieczność identyfikacji zawodu podawanego przez pracodawcę w ofercie pracy oraz zawodu posiadanego przez bezrobotnego lub poszukującego pracy i ustalenia jego oficjalnej nazwy.

Zawód może dzielić się na specjalności. Specjalność jest pojęciem węższym od zawodu.

SPECJALNOŚĆ jest wynikiem podziału i specjalizacji pracy w ramach zawodu. Przyjmuje się, że specjalność obejmuje podstawową wiedzę i umiejętności wymagane do wykonywania zadań w ramach danego zawodu oraz dodatkowe umiejętności, wynikające ze specjalizowania się w danej dziedzinie.

UMIEJĘTNOŚĆ - to sprawdzona możliwość wykonania różnego rodzaju zadań w ramach zawodu (lub specjalności). Zatem, umiejętności to „wiedza” praktyczna niezbędna do wykonywania określonych zadań zawodowych, gwarantująca skuteczne wykonywanie zawodu.

KWALIFIKACJE ZAWODOWE - to układy wiedzy i umiejętności wymagane do realizacji składowych zadań zawodowych.

BUDOWA KLASYFIKACJI ZAWODÓW I SPECJALNOŚCI

Klasyfikacja zawodów i specjalności jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Grupuje poszczególne zawody/specjalności w coraz bardziej zagregowane grupy oraz ustala ich symbole (kody zawodów) i nazwy. Stanowi podstawowe narzędzie w zakresie polityki zatrudnienia, poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy.

Wszystkie pozycje klasyfikacyjne opatrzone zostały symbolem cyfrowym. Analogicznie jak w standardzie ISCO-08 grupy wielkie oznaczono symbolem jednocyfrowym, grupy duże - dwucyfrowym, grupy średnie - trzycyfrowym, grupy elementarne - czterocyfrowym. Symbol sześciocyfrowy (niewystępujący w ISCO-08) przypisano do zawodu lub specjalności w grupach elementarnych.

Klasyfikowanie wymaga znajomości charakterystyki zarówno grup zawodów, jak i samych zawodów. Poszczególne grupy wielkie zawodów można scharakteryzować następująco:

Lp.	Nazwa grupy wielkiej	Co obejmuje?
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	Grupa ta obejmuje zawody, w których podstawowymi zadaniami są: planowanie, określanie i realizowanie podstawowych celów i kierunków polityki państwa, formułowanie przepisów prawnych oraz kierowanie działalnością jednostek administracji publicznej, a także sprawowanie funkcji zarządzania w przedsiębiorstwach lub ich wewnętrznych jednostkach organizacyjnych.

2	Specjaliści	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wysokiego poziomu wiedzy zawodowej, umiejętności oraz doświadczenia w zakresie: nauk technicznych, przyrodniczych, społecznych, humanistycznych i pokrewnych. Ich główne zadania to wdrażanie do praktyki koncepcji i teorii naukowych lub artystycznych, powiększanie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez badania i twórczość oraz systematyczne nauczanie w tym zakresie.
3	Technicy i inny średni personel	Grupa ta obejmuje zawody wymagające posiadania wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do wykonywania głównie prac technicznych i podobnych, związanych z badaniem i stosowaniem naukowych oraz artystycznych koncepcji i metod działania.
4	Pracownicy biurowi	Grupa ta obejmuje zawody wymagające posiadania wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do zapisywania, organizowania, przechowywania i wyszukiwania informacji, obliczania danych liczbowych, finansowych i statystycznych oraz spełniania obowiązków wobec klientów, szczególnie związanych z operacjami pieniężnymi, organizowaniem podróży, informacjami i spotkaniami w zakresie biznesu.
5	Pracownicy usług i sprzedawcy	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia, które są niezbędne do świadczenia usług ochrony, usług osobistych związanych między innymi z podróżą, prowadzeniem gospodarstwa, dostarczaniem żywności, opieką osobistą oraz do sprzedawania i demonstrowania towarów w sklepach hurtowych czy detalicznych.
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uprawy i zbioru ziemiopłodów, zbierania owoców lub roślin dziko rosnących, uprawy i eksploatacji lasów, chowu i hodowli zwierząt, połowów lub chowu i hodowli ryb.
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uzyskiwania i obróbki surowców, wytwarzania i naprawy towarów oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych materiałów,

		maszyn i wytwarzanych produktów.
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	Grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do prowadzenia pojazdów i innego sprzętu ruchomego, nadzorowania, kontroli i obserwacji pracy maszyn i urządzeń przemysłowych na miejscu lub za pomocą zdalnego sterowania oraz do montowania produktów z komponentów zgodnie z normami i metodami montażu. Wykonywanie zadań wymaga odpowiedniej wiedzy i zrozumienia zasad funkcjonowania obsługiwanych urządzeń.
9	Pracownicy wykonujący prace proste	Grupa ta obejmuje zawody, które wymagają podstawowych umiejętności i wiedzy teoretycznej niezbędnych do wykonywania przeważnie prostych i rutynowych prac. Praca wykonywana jest przy zastosowaniu prostych narzędzi ręcznych i przy ograniczonej własnej inicjatywie i ocenie.
10	Siły zbrojne	W grupie tej klasyfikowani są żołnierze zawodowi służby stałej i kontraktowej.

LINKI DO KLASYFIKACJI

<http://psz.praca.gov.pl/-/913724-klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci>

<http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

<http://gorlice.praca.gov.pl/documents/1717580/2279482/Informacje%20o%20zawodach%20i%20specjalno%C5%9Bciach/09b88864-0ca6-4eec-bd26-65b2e2a5d701?t=1455275125858>

ŹRÓDŁA INFORMACJI O ZAWODACH:

- www.psz.praca.gov.pl - strona internetowa urzędu pracy, na której można uzyskać informacje o lokalnym i krajowym rynku pracy np. o zawodach nadwyżkowych, a więc takich na które nie ma zapotrzebowania lub deficytowych, czyli takich, na które jest zapotrzebowanie.
- <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/infodoradca> - strona zawierająca przede wszystkim: opis zawodu, opis kompetencji zawodowych, odniesienie do sytuacji zawodu na rynku pracy i możliwości doskonalenia zawodowego, a także możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.
Opisy zawodów powstają w ramach projektu „Rozwijanie, uzupełnienie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnienie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+”.
- www.perspektywy3d.pl - strona, na której znajdziemy filmy o 194 zawodach szkolnictwa zawodowego oraz galerię zawodów podającą informacje o zawodzie, zakresie zadań i czynności wykonywanych w danym zawodzie, kwalifikacjach oraz przynależności do grupy zawodowej.

B. ZINTEGROWANY SYSTEM KWALIFIKACJI (ZSK)

22 grudnia 2015 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Weszła ona w życie 15 stycznia 2016 roku. W lipcu 2016 roku zaczął funkcjonować portal internetowy ZSK i od tego momentu rozpoczęło się stopniowe uruchamianie systemu. Ustawa o ZSK wprowadziła pewien porządek w obszarze polskich kwalifikacji. Ustawa wprowadziła jednolitą terminologię. Określone zostały wspólne zasady, wymogi i standardy dla wszystkich włączanych do ZSK kwalifikacji. Szczególnie ważne było ustalenie wspólnych zasad dotyczących nadawania kwalifikacji i zapewniania ich jakości.

Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK) opisuje, porządkuje i gromadzi kwalifikacje w jednym publicznym rejestrze – Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji. Wprowadza jednolite standardy sprawdzania i porównywania kompetencji, dzięki czemu wydawane certyfikaty będą cenionym, wiarygodnym i akceptowanym przez pracodawców potwierdzeniem uzyskanych kwalifikacji. Kwalifikacje ZSK to wiarygodne potwierdzenie umiejętności. Zintegrowany system kwalifikacji jest ważnym narzędziem polityki na rzecz uczenia się przez całe życie.

Kwalifikacje to nie tylko świadectwo szkolne czy dyplom magistra. Wiedzę i umiejętności zdobywamy przez całe życie w różnych miejscach: w szkole, na uczelni, w pracy, na kursach, w sytuacjach codziennych czy ucząc się samodzielnie w domu. Możemy więc mieć kompetencje ważne dla pracodawcy, ale trudno nam to udowodnić, ponieważ nie mamy certyfikatu, który by je potwierdził.

Utworzono dwa zupełnie nowe instrumenty systemowe: □

- Polską Ramę Kwalifikacji (PRK), □
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK).

Polska Rama Kwalifikacji (PRK) jest opisem hierarchii poziomów kwalifikacji określonych za pomocą charakterystyk efektów uczenia się ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

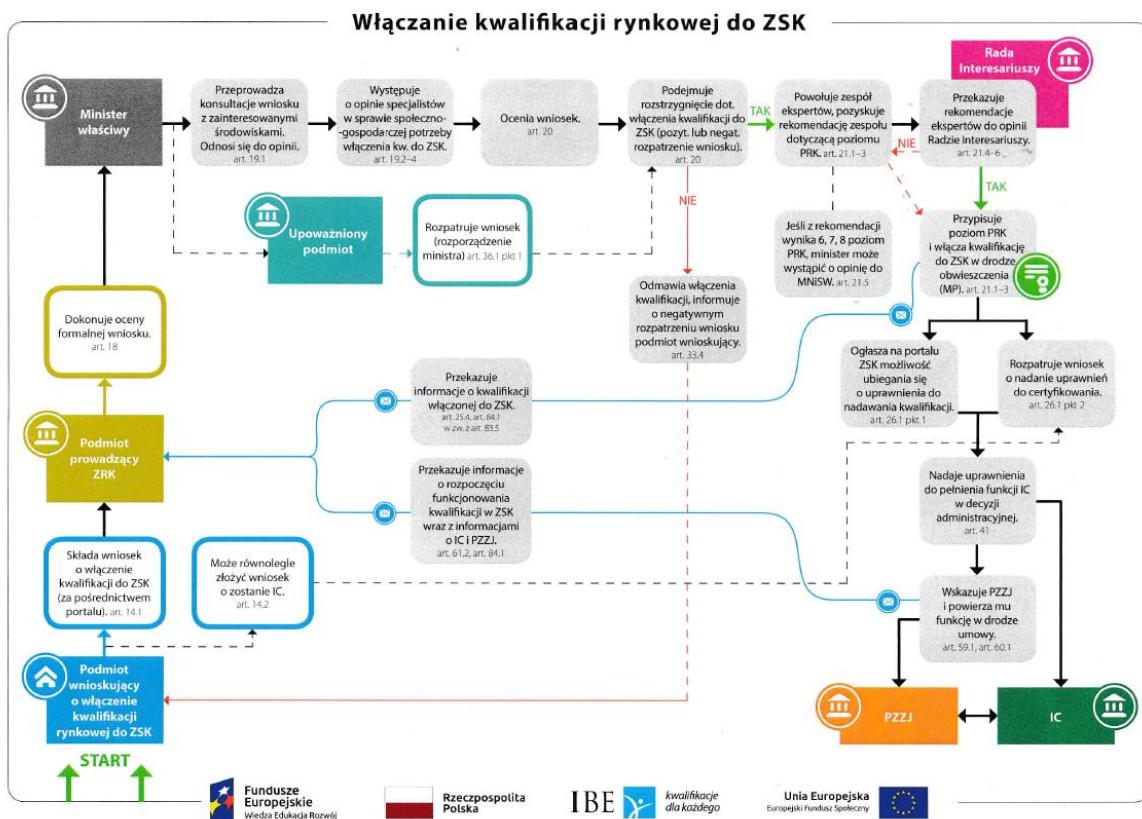
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) gromadzi istotne informacje o wszystkich kwalifikacjach włączonych do ZSK.

Każda kwalifikacja włączona do systemu musi być opisana w sposób określony w ustawie o ZSK i mieć przypisany jeden z ośmiu poziomów opisanych w polskiej ramie (poziomów PRK). Wszystkie kwalifikacje włączone do systemu są wpisywane do jednego publicznie dostępnego rejestru (ZRK).

Jeżeli będziemy się starali o stanowisko za granicą, mamy większe szanse je zdobyć z certyfikatem z oznaczeniem poziomu PRK, ponieważ PRK można odnieść do innych ram krajów europejskich. Już teraz wszystkie świadectwa szkolne i dyplomy uczelni wyższych mają specjalne oznaczenie Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Kwalifikacje włączone do ZSK mogą być nadawane przez instytucje do tego uprawnione w odpowiednich przepisach prawa. Kwalifikację włączoną do ZSK nadaje się na podstawie pozytywnego wyniku sprawdzenia, czy osoba ubiegająca się o daną kwalifikację rzeczywiście osiągnęła wymagane efekty uczenia się.

Włączanie kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) odbywa się w różny sposób – zależy od tego, jakiego rodzaju jest dana kwalifikacja oraz na jakiej podstawie prawnej i przez kogo jest nadawana.

DEFINICJE KWALIFIKACJI:

Kwalifikacje – to zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący.

Efekty uczenia się:

- Wiedza,
- Umiejętności,
- Kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się.

Kompetencje społeczne: rozwinięta w toku uczenia się zdolność do kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.

Kwalifikacje pełne: kwalifikacje, które nadawane są wyłącznie w ramach systemu oświaty po ukończeniu określonych etapów kształcenia – Prawo oświatowe (np. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej, matura, dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe np. technik)

oraz kwalifikacje w systemie szkolnictwa wyższego – Prawo o szkolnictwie wyższym (np. dyplomy licencjata, magisterski, doktorski).

Kwalifikacje cząstkowe:

1. **Kwalifikacje uregulowane** (kwalifikacje ustanowione odrębnymi przepisami, których nadawanie odbywa się na zasadach określonych w tych przepisach). Przykładowe kwalifikacje uregulowane:
 - Ministerstwo Finansów: doradca podatkowy, inspektor kontroli skarbowej
 - Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego: kwalifikacje muzealnika, bibliotekarza
 - Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: opiekunowie w żłobkach lub klubach dziecięcych, wolontariusze, pośrednik pracy, doradca zawodowy
 - Ministerstwo Sprawiedliwości: kwalifikacje sędziów, prokuratorów, adwokatów, komorników, notariuszy, radców prawnych, syndyków, tłumaczy przysięgłych
 - Ministerstwo Zdrowia: kwalifikacje w zawodach medycznych.
2. **Kwalifikacje rynkowe** (kwalifikacje nieuregulowane przepisami prawa, których nadawanie odbywa się na zasadzie swobody działalności gospodarczej (wypracowane przez różne środowiska jak zrzeszenia, organizacje społeczne, korporacje lub inne podmioty na podstawie zgromadzonych przez nie doświadczeń).
3. **Kwalifikacje cząstkowe nadawane w systemie oświaty i szkolnictwa wyższego**
 - Kwalifikacje w zawodzie, studia podyplomowe, kursy, szkolenia, inne formy
 - Kwalifikacje nadawane przez instytuty naukowe PAN i instytuty badawcze: studia podyplomowe, kursy, szkolenia, inne formy.

ŹRÓDŁA INFORMACJI O ZINTEGROWANYM SYSTEMIE KWALIFIKACJI:

www.kwalifikacje.gov.pl

www.kwalifikacje.edu.pl

Opracował:

Doradca Zawodowy - Wioletta Gubała